

เพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุ : ศึกษาในเขตชนบทจังหวัดกาญจนบุรี

พงษ์ศักดิ์ หมื่นศักดิ์ และ วาทีณี บุญชะลิกษ์¹

บทนำ

ในสถานการณ์ที่ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อายุคาดเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น เพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ จากการศึกษาของผู้สูงอายุที่มีอายุคาดเฉลี่ยที่ยืนยาวออกไป การมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุน่าจะยืดยาวออกไปได้ด้วยเช่นกัน ยิ่งหากผู้สูงอายุมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง การมีเพศสัมพันธ์กับคู่ครองในวัยสูงอายุน่าจะเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุได้ แสดงว่าผู้สูงอายุยังมีสุขภาพที่ดี แต่การมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุนั้นมักถูกสังคมมองข้ามและเห็นว่าไม่สมควรที่จะมี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่านิยมในสังคมหรือวัฒนธรรมยังไม่ยอมรับในเรื่องเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุมากนัก เมื่อพูดถึงการมีเพศสัมพันธ์แล้ว คนมักจะนึกถึงเฉพาะแต่ในวัยหนุ่มสาว จากที่มามีการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุเองถ้ามีสุขภาพแข็งแรง มีคู่ครองที่พอใจแล้วเรื่องเพศสัมพันธ์นั้นจะไม่แตกต่างจากวัยหนุ่มสาวมากนัก แต่ลักษณะการมีเพศสัมพันธ์นั้นอาจลดลงตามอายุ หรือตามสุขภาพร่างกายที่ถดถอยลง อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้สูงอายุยังคงมีสุขภาพแข็งแรง ไม่ป่วยด้วยโรคต่างๆ แล้ว และยังสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ก็ยังคงจะมีเพศสัมพันธ์ได้อยู่ ซึ่งจากการศึกษาของจิตแพทย์มหาวิทยาลัย Duke พบว่าร้อยละ 70 ของสามีภรรยาที่อายุ 60 ปี ขึ้นไป ยังมีความรู้สึกทางเพศเป็นปกติ และบางคู่อาจมีจนถึงอายุ 80 ปี ความรู้สึกทางเพศนี้จะหมดไปอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อเกิดการเจ็บป่วยทางกาย (จินตนา 2538)

¹ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สำหรับประเทศไทยยังมีการศึกษาเรื่องนี้น้อยมาก แต่เท่าที่มีการศึกษา พบว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุยังคงมีอยู่ โดยในผู้สูงอายุชายยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ร้อยละ 30.4 และในผู้สูงอายุหญิงร้อยละ 16.5 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทมีสัดส่วนของการมีเพศสัมพันธ์สูงกว่าที่อยู่ในเขตเมือง คือ ยังคงมีอยู่ร้อยละ 21.7 ซึ่งมากกว่าในเขตกรุงเทพมหานครและเขตเมืองอื่นๆ ซึ่งยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ร้อยละ 18.2 และร้อยละ 20.0 ตามลำดับ (นภาพร และจohntัน 2539)

จากการศึกษาในเชิงชีววิทยา พบว่า การมีเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงนั้นมีความแตกต่างกันออกไป ผู้สูงอายุหญิงนั้นจะหมดความต้องการทางเพศเร็วกว่าผู้สูงอายุชาย ซึ่งเกิดจากความแตกต่างของฮอร์โมนระหว่างเพศ เพศหญิงและเพศชายมีฮอร์โมนเพศเริ่มต้นที่อายุเท่ากันคือประมาณ 15 ปี แต่ระดับของฮอร์โมนของเพศหญิงจะลดลงก่อนเพศชาย ซึ่งจะหมดเมื่ออายุประมาณ 50 ปี แต่ในขณะที่ฮอร์โมนเพศชายยังคงมีอยู่ตลอดจนอายุ 100 ปี จากความแตกต่างกันของฮอร์โมนของเพศหญิงและเพศชายอย่างมากระยะนี้เอง ทำให้ปัญหาต่างๆ เกิดตามมา เมื่อผู้หญิงหมดความต้องการทางเพศเร็วกว่าในขณะที่ผู้ชายยังคงมีความต้องการทางเพศอยู่ (นิกร 2552)

นอกจากความแตกต่างกันในเรื่องฮอร์โมนระหว่างเพศแล้ว สุขภาพหรือการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ ก็นับเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญต่อการมีเพศสัมพันธ์ ถ้าผู้สูงอายุนั้นมีสุขภาพที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ที่ทำให้ไม่สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้ เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคกระดูก โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น ซึ่งมีส่วนทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้หรือมีได้น้อยลง ในขณะที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยังคงแข็งแรงและยังคงมีความต้องการทางเพศอยู่ แต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีความต้องการ เพราะการเจ็บป่วย หรือไม่สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้ ความต้องการของทั้งสองฝ่ายจึงไม่ลงตัว เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัวหรือปัญหาสุขภาพจิต

จากสถานการณ์เช่นนี้ ชี้ให้เห็นว่าความไม่สามารถมีเพศสัมพันธ์ในขณะที่คู่ครองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยังคงมีความต้องการอยู่นั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ซึ่งบางคนอาจไม่คาดคิดว่าจะเป็นปัญหา เพราะหากผู้สูงอายุชายยังคงมีความต้องการทางเพศอยู่

แต่ในขณะที่ผู้สูงอายุหญิงไม่มีความต้องการทางเพศแล้ว ผู้สูงอายุชายจะมีทางออกเช่นไร เพราะความต้องการในเรื่องเพศนั้นยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากฮอร์โมนนั้นยังคงอยู่ ผู้สูงอายุชายอาจหาทางออกด้วยการออกไปเที่ยวนอกบ้าน หรือเที่ยวหญิงบริการ ซึ่งเสี่ยงต่อการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แต่เดิมนั้นการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ ในวัยสูงอายุ ก็มีผลต่อการตายของผู้สูงอายุอยู่แล้ว ถ้ามีปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้องอีกก็จะนำมาซึ่งโรคเอ็ดส์หรือโรคต่างๆ ที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้นอีก เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ ผู้สูงอายุก็อาจจะเสียชีวิตเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลต่อความยืนยาวของชีวิตของผู้สูงอายุ และจำนวนของผู้สูงอายุ

ปัญหาเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม เพราะอาจนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาทางสุขภาพกายและจิตของผู้สูงอายุ และปัญหาทางครอบครัวของผู้สูงอายุ ดังนั้นการศึกษาเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุในเขตชนบท
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและปัญหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในเขตชนบท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจในเรื่องรูปแบบการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุของคนในชนบทได้มากขึ้นจากเดิมที่เป็นเรื่องไม่เปิดเผย
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุ

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษารูปแบบการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุในชนบท เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) ในเชิงคุณภาพ ประกอบการอธิบาย

การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และทำตารางไขว้ (Crosstab) ใช้ค่าร้อยละเพื่ออธิบายรูปแบบของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุ และใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ระดับลึกประกอบการอธิบาย

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์มีจำนวนทั้งสิ้น 318 คน จากจำนวนตัวอย่างที่สัมภาษณ์มาได้ทั้งหมด 473 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสเท่านั้น (ตารางที่ 1) ทั้งนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นผู้สูงอายุชาย 182 คน และเป็นผู้สูงอายุหญิง 136 คน และผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ระดับลึกผู้สูงอายุจำนวน 10 คน โดยแบ่งเป็นผู้สูงอายุชาย 5 คน ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ 3 คน และไม่มีเพศสัมพันธ์แล้ว 2 คน ในส่วนของผู้สูงอายุหญิงก็เช่นเดียวกัน เลือกผู้สูงอายุหญิง 5 คนที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ 3 คน และไม่มีเพศสัมพันธ์แล้ว 2 คน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนตัวอย่างที่นำมาศึกษาและวิเคราะห์

สถานภาพสมรส	รวม		ชาย		หญิง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	6	1.3	-	-	6	2.3
สมรส	318	67.2	182	85.8	136	52.1
หม้าย/หย่า/แยก	149	31.5	30	14.2	119	45.6
รวม	473	100.0	212	100.0	261	100.0

คุณลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุที่ศึกษา

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในเขตชนบทที่ศึกษาครั้งนี้เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อยู่ในกลุ่มอายุ 60-64 ปีมากที่สุด ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกินกว่าครึ่งหนึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพ รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผู้สูงอายุในเขตชนบทที่ตอบว่าตนเองยังคงมีสุขภาพที่แข็งแรงดีนั้น มีอยู่ร้อยละ 58.8 และมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อยมีโรคประจำตัว ผู้สูงอายุในเขตชนบทขณะนี้ราวหนึ่งในสามยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ และเมื่อพิจารณาถึงความต้องการทางเพศ พบว่า ผู้สูงอายุมากกว่าสองในสามไม่มีความต้องการทางเพศแล้ว และผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ ส่วนมากมีความต้องการทางเพศเดือนละหนึ่งครั้ง

การมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุว่าแตกต่างลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุชายในเขตชนบทเกือบครึ่งหนึ่งยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ (ร้อยละ 46.7) ส่วนผู้สูงอายุหญิงที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่นั้น พบว่า มีเพียงหนึ่งในสี่เท่านั้น (ร้อยละ 23.5) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงแล้ว พบว่า ผู้สูงอายุชายยังคงมีเพศสัมพันธ์มากกว่าผู้สูงอายุหญิงถึงสองเท่า และเมื่อพิจารณาถึงอายุ พบว่า ครึ่งหนึ่ง

ของผู้สูงอายุที่อยู่ในช่วงอายุ 60-64 ปี ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ (ร้อยละ 50) รองลงมาคือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในช่วงอายุ 65-69 ปี (ร้อยละ 34.5) ช่วงอายุ 70-75 ปี (ร้อยละ 22.6) และในช่วงอายุตั้งแต่ 75 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 13.2) ตามลำดับ จะเห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ ในวัยสูงอายุ นั้นลดลงไปตามลำดับอายุที่มากขึ้น ซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติมิใช่เรื่องแปลก เพราะผู้สูงอายุในวัยต้นๆ ทัวไปยังคงมีสุขภาพที่แข็งแรงอยู่ สามารถที่จะมีเพศสัมพันธ์ได้ กับคู่ครองที่ดูใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของนภาพร ขิโยวรรณและจอห์น โนเดล (2539) ซึ่งเป็นงานสำรวจผู้สูงอายุระดับประเทศเมื่อปี พ.ศ.2538

เมื่อนำเพศและกลุ่มอายุมาพิจารณาร่วมกัน พบว่า ผู้สูงอายุชายยังคงมีเพศสัมพันธ์ มากกว่าผู้สูงอายุหญิงในทุกช่วงกลุ่มอายุเช่นกัน ทั้งนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากระดับฮอร์โมนที่ แตกต่างกันของเพศชายและเพศหญิง ทำให้ผู้สูงอายุชายยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่มากกว่า ผู้สูงอายุหญิง

ในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ พบว่า ผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพมีร้อยละของการยังคง มีเพศสัมพันธ์อยู่มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยพบว่าผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพ ภาคเกษตรกรรมครึ่งหนึ่งยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ (ร้อยละ 49.6) และผู้สูงอายุที่ประกอบ อาชีพนอกภาคเกษตรกรรมยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ร้อยละ 39.1 ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบ อาชีพเลยยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่เพียงร้อยละ 24.8 จะเห็นว่าผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพ ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ประกอบ อาชีพเกษตรกรรมนั้นยังคงมีร้อยละของการมีเพศสัมพันธ์อยู่มากที่สุด ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจ เนื่องจากผู้สูงอายุในเขตชนบทที่ยังคงประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมนั้นยังคงมีร่างกาย ที่แข็งแรง จึงยังคงมีเพศสัมพันธ์ได้มากกว่าผู้สูงอายุในกลุ่มอาชีพอื่นหรือผู้สูงอายุที่ไม่ได้ ประกอบอาชีพอะไรเลย

เมื่อนำเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุมาพิจารณา พบว่า ผู้สูงอายุในเขตชนบทที่ตอบว่า ตนเองมีสุขภาพแข็งแรง เกือบครึ่งหนึ่งยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ (ร้อยละ 43.9) ส่วนผู้สูงอายุ ที่ตอบว่าตนเองมีสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรงยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ราวหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 26.7) และเมื่อนำโรคประจำตัวเข้ามาพิจารณาด้วย พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคประจำตัวนั้น เกือบครึ่งหนึ่งเช่นกันยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ (ร้อยละ 40.4) และในส่วนของผู้สูงอายุที่มี

โรคประจำตัวอยู่ ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ราวหนึ่งในสามเท่านั้น (ร้อยละ 33.7) ทั้งนี้ จะเห็นว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและไม่มีโรคประจำตัวยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ มากกว่าผู้สูงอายุที่มีร่างกายหรือสุขภาพที่ไม่แข็งแรงและผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว

ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาในเชิงคุณภาพที่ พบว่า ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิง ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า สุขภาพที่แข็งแรงนั้นเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรงนั้นจะยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่

ผู้สูงอายุชาย : มันเกี่ยวกับร่างกาย เพศสัมพันธ์เนี่ยมันเกี่ยวกับร่างกาย ถ้าร่างกายแข็งแรง ถ้าร่างกายสมบูรณ์มันก็มี ถ้าร่างกายไม่สมบูรณ์มันก็ไม่มี

(ผู้สูงอายุชาย อายุ 64 ปี ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่)

ผู้สูงอายุหญิง : คนที่เป็นโรคมันก็เบื่อ มันก็ไม่อยากยุ่งไม่อยากหลับนอนด้วย กันแล้ว คนที่ไม่เป็นโรคผู้ชายก็ยังคงต้องการผู้หญิงอยู่ละมั้ง แก่ขนาดไหนผู้ชายมันก็อยากได้เมียอยู่ดี

(ผู้สูงอายุหญิง อายุ 60 ปี ไม่มีเพศสัมพันธ์แล้ว)

เมื่อนำความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุมาประกอบการพิจารณา พบว่า ผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุทั่วไปควรมีเพศสัมพันธ์นั้นยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ถึงร้อยละ 78.5 ส่วนผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุทั่วไปไม่ควรีเพศสัมพันธ์แล้วยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่เพียงร้อยละ 26.1 และเมื่อพิจารณาถึงความคิดเห็นว่าผู้สูงอายุไทยยังคงมีเพศสัมพันธ์กันอยู่หรือไม่นั้น พบว่า ผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ไม่มีเพศสัมพันธ์กันแล้วยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่เพียงร้อยละ 17.0 ส่วนผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุไทยยังคงมีเพศสัมพันธ์กันอยู่นั้น มากกว่าครึ่งยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ (ร้อยละ 55.7) จะเห็นว่าผู้สูงอายุที่มีทัศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุไปในทางบวกจะยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ ในทางกลับกัน ผู้สูงอายุที่มีทัศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ใน

วัยสูงอายุไปในทางลบ ก็จะไม่มีการมีเพศสัมพันธ์แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Deacon, Minichiello, และ Plummer (1995) พบว่า ค่านิยมในสังคมมีผลต่อการมีเพศสัมพันธ์ ในวัยสูงอายุ ซึ่งสังคมมองผู้สูงอายุว่าแก่แล้ว ไม่ควรมีความสนใจในเรื่องเพศแล้ว

ความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์ในรอบหนึ่งเดือน

ในการศึกษารูปแบบการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุในเขตชนบท ความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์ในรอบหนึ่งเดือนนับเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่นั้น เฉลี่ยแล้วมีเพศสัมพันธ์ประมาณเดือนละ 2 ครั้ง โดยผู้สูงอายุชายมีความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์เฉลี่ยแล้วมากกว่าผู้สูงอายุหญิง และเมื่อพิจารณาตามกลุ่มของอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุอยู่ในช่วง 60-64 ปี ความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์จะมากกว่าในกลุ่มอายุอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีอายุเป็นตัวกำหนด กล่าวคือ ยิ่งอายุมากขึ้นความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์ก็จะลดลงตามไปด้วยเช่นกัน เช่นเดียวกับการศึกษาของนาพร และจอนัน (2539) ที่พบว่า ความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์นั้นจะลดลงตามวัยอย่างชัดเจนเช่นกัน และการศึกษาของศูนย์วิจัยและพัฒนาเพศศาสตร์ศึกษา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541) ที่พบว่า ผู้สูงอายุชายมีความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์เฉลี่ยมากกว่าผู้สูงอายุหญิง คือประมาณ 2 ครั้ง ต่อเดือน

เมื่อจำแนกความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุตามอาชีพ พบว่า ผู้สูงอายุที่ยังคงประกอบอาชีพอยู่มีความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ โดยผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมมีร้อยละของความถี่ในการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรเลย และผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมมีความถี่ในการมีเพศสัมพันธ์ในรอบหนึ่งเดือนสูงที่สุด เฉลี่ย 2.67 ครั้ง ต่อเดือน

เมื่อพิจารณาความถี่ในการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุแยกตามภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบว่าร่างกายของตนเองแข็งแรงดี มีร้อยละของการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าผู้สูงอายุที่ตอบว่าร่างกายตนเองไม่ค่อยแข็งแรง โดยเมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ในรอบหนึ่งเดือน มีความถี่ในการมีเพศสัมพันธ์เฉลี่ย 2.32 ครั้งต่อเดือน และเมื่อพิจารณาถึงการมีโรคประจำตัวของผู้สูงอายุด้วย พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคประจำตัวเลยนั้น ความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์เฉลี่ยแล้วมากกว่าผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว โดยมีความถี่ในการมีเพศสัมพันธ์เฉพาะผู้ที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ในรอบหนึ่งเดือนเฉลี่ย 2.45 และ 1.95 ครั้งต่อเดือนตามลำดับ แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพดี ไม่มีโรคประจำตัวเป็นผู้ที่แข็งแรงและยังคงสามารถมีเพศสัมพันธ์กับคู่ครองหรือคู่สมรสได้

จากการศึกษาในเชิงคุณภาพก็พบเช่นกัน โดยผู้สูงอายุให้ความเห็นว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้บ่อยครั้งกว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่แข็งแรง

ผู้สูงอายุชาย : คนร่างกายสมบูรณ์ก็จะมีตลอดเวลา ถ้าคนร่างกายไม่สมบูรณ์ก็จะมัน้อย อาจจะเป็นครั้งหรือสองครั้ง

(ผู้สูงอายุชาย อายุ 65 ปี ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่)

เมื่อพิจารณาแยกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุ พบว่า ความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุควรมีเพศสัมพันธ์นั้นสูงกว่าผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุไม่ควรีเพศสัมพันธ์ และในเรื่องความคิดเห็นที่ว่าผู้สูงอายุไทยยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่หรือไม่นั้น พบว่า ความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุควรมีเพศสัมพันธ์อยู่และผู้สูงอายุไทยทั่วไปขณะนี้ยังคงมีเพศสัมพันธ์กันอยู่นั้นสูงกว่าผู้สูงอายุที่คิดว่าไม่ควรีและไม่มี โดยเมื่อพิจารณาเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ในรอบหนึ่งเดือนที่คิดว่าผู้สูงอายุควรมีเพศสัมพันธ์ได้นั้น มีความถี่ในการมีเพศสัมพันธ์เฉลี่ย 2.46 ครั้งต่อเดือน ขณะที่ผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุไม่ควรีเพศสัมพันธ์แล้ว มีความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์เฉลี่ย 1.95 ครั้งต่อเดือน ส่วนผู้สูงอายุที่คิดว่าขณะนี้ผู้สูงอายุคนอื่นๆ ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ เฉลี่ยแล้วยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ 2.28 ครั้งต่อเดือน

ความบ่อยครั้งของความต้องการทางเพศ

ในการศึกษารูปแบบการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุในเขตชนบท ความต้องการทางเพศนับเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจไม่น้อยไปกว่าความถี่ในการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุ

เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบความต้องการทางเพศของผู้สูงอายุในเขตชนบทว่ายังคงมีความต้องการทางเพศเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากน้อยเพียงไร การศึกษาครั้งนี้จึงขอนำเสนอรูปแบบความบ่อยครั้งของความต้องการทางเพศของผู้สูงอายุ จำแนกตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้สูงอายุชายมีร้อยละของความต้องการทางเพศบ่อยครั้งกว่าผู้สูงอายุหญิง อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงส่วนใหญ่จะมีความต้องการทางเพศประมาณเดือนละครั้งเท่ากัน โดยผู้สูงอายุชายมีความต้องการทางเพศเดือนละครั้งประมาณร้อยละ 14.0 และผู้สูงอายุหญิงมีความต้องการทางเพศเดือนละครั้งประมาณร้อยละ 4.4 และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มอายุ พบว่า อายุยิ่งเพิ่มมากขึ้น ร้อยละของความต้องการทางเพศนั้นจะลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยศูนย์วิจัยและพัฒนาเพศศาสตร์ศึกษา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541) พบว่า ทั้งผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงนั้นความต้องการทางเพศจะลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาความบ่อยครั้งของความต้องการทางเพศของผู้สูงอายุแยกตามการประกอบอาชีพ พบว่า ผู้สูงอายุที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมนั้นยังคงมีความต้องการทางเพศมากที่สุด โดยมีความบ่อยครั้งของความต้องการทางเพศเดือนละครั้งและเดือนละ 2-3 ครั้งมากที่สุด คือ ร้อยละ 12.0 และ ร้อยละ 13.7 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุกับความบ่อยครั้งของความต้องการทางเพศ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบว่าตนเองยังแข็งแรงดีมีความต้องการทางเพศบ่อยครั้งกว่าผู้สูงอายุที่ตอบว่าตนเองสุขภาพไม่ค่อยดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุเมื่อคิดว่าตนเอง

ร่างกายไม่แข็งแรงจึงทำให้ไม่คิดถึงเรื่องการมีเพศสัมพันธ์เลย ทำให้ไม่มีความต้องการทางเพศ ด้านผู้สูงอายุที่ตอบว่าตนเองสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรงและไม่มีความต้องการทางเพศแล้วมีอยู่ร้อยละ 77.1 และเมื่อพิจารณาถึงโรคประจำตัวของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวนั้นไม่มีความต้องการทางเพศแล้วถึงร้อยละ 72.1 ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีโรคประจำตัวนั้น มีร้อยละของความต้องการทางเพศมากกว่าผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวและผู้สูงอายุที่ตอบว่าตนเองยังแข็งแรงดีและไม่มีความต้องการทางเพศเลย (ร้อยละ 11.8 และร้อยละ 11.0 ตามลำดับ) และในการศึกษาเชิงคุณภาพผู้สูงอายุให้ความเห็นที่เหมือนกันคือ ผู้สูงอายุที่ยังคงมีร่างกายที่แข็งแรงก็จะยังคงมีความต้องการทางเพศอยู่

ผู้สูงอายุชาย : ผู้สูงอายุเนี่ย ไม่ใช่ว่าเสื่อมสมรรถภาพเกินไป ถ้ามีร่างกายแข็งแรงความต้องการมันก็มีใช่ไหมครับ

(ผู้สูงอายุชาย อายุ 64 ปี ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่)

ผู้สูงอายุหญิง : เขาแข็งแรง สุขภาพเขาดี ความต้องการเขาก็ยังมีอยู่

(ผู้สูงอายุหญิง อายุ 63 ปี ไม่มีเพศสัมพันธ์แล้ว)

เมื่อพิจารณาถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุกับความบ่อยครั้งของความต้องการทางเพศของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุควรมีเพศสัมพันธ์ได้และผู้สูงอายุคนอื่นๆ นั้นยังคงมีเพศสัมพันธ์กันอยู่มีความบ่อยครั้งของความต้องการทางเพศมากกว่าผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุด้วยกันไม่ควรจะมีเพศสัมพันธ์กันแล้วและผู้สูงอายุที่คิดว่าผู้สูงอายุคนอื่นๆ ขณะนี้ไม่มีเพศสัมพันธ์กันแล้ว โดยมีความบ่อยครั้งของความต้องการทางเพศเดือนละครั้งและเดือนละ 2-3 ครั้งร้อยละ 23.1 และ ร้อยละ 24.6 ตามลำดับ และมีร้อยละของความบ่อยครั้งของความต้องการทางเพศ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 13.8

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุ

เมื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่ว่าผู้สูงอายุยังคงควรมีเพศสัมพันธ์อยู่หรือไม่ พบว่า ผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ในขณะนั้นเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ได้ถึงร้อยละ 78.5 ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุชายมากกว่าผู้สูงอายุหญิง (ร้อยละ 77.2) โดยประมาณ 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุชายที่เห็นว่าผู้สูงอายุควรมีเพศสัมพันธ์ได้นั้นให้เหตุผลว่า เพราะมีกำลังแข็งแรงอยู่ (ร้อยละ 30.0) และเป็นเรื่องธรรมดาแล้วแต่ใจคน (ร้อยละ 30.0) ส่วนที่เหลืออีกนั้นให้เหตุผลว่า ยังมีความต้องการอยู่ (ร้อยละ 27.5) อยากรอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 5.0) เป็นอาหารทางใจหรือเป็นเรื่องสำคัญ (ร้อยละ 5.0) และมีความสุข (ร้อยละ 2.5) ตามลำดับ ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่มีเพศสัมพันธ์คิดว่าผู้สูงอายุไม่ควรที่จะมีเพศสัมพันธ์แล้วมีมากถึงร้อยละ 73.9 และส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุหญิง (ร้อยละ 80.5) โดยผู้สูงอายุหญิงให้เหตุผลว่าเป็นเพราะอายุมากแล้วมากที่สุด (ร้อยละ 83.3) รองลงมาคือทำให้ร่างกายทรุดโทรมไม่แข็งแรง (ร้อยละ 62.5) รองลงมาอีกคือไม่น่าจะมีความรู้สึกแล้ว (ร้อยละ 5.6) น่าเบื่อ (ร้อยละ 3.3) และดูไม่ดี (ร้อยละ 1.1) กับหมกหมุ่น (ร้อยละ 1.1) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงนั้นมีความคิดเห็นในเรื่องเพศแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเรื่องของค่านิยม เนื่องจากสังคมไทยนั้นให้ผู้ชายเปิดเผยในเรื่องเพศมากกว่าผู้หญิง (สุภวรรณ 2542)

เมื่อสอบถามถึงในเรื่องของความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุทั่วไปในปัจจุบันว่ายังคงมีเพศสัมพันธ์กันอยู่หรือไม่ พบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีเพศสัมพันธ์แล้วมากกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 55.7) ให้ความเห็นที่คิดว่าผู้สูงอายุทั่วไปนั้นยังคงมีเพศสัมพันธ์กันอยู่ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุหญิงมากกว่าผู้สูงอายุชาย (ร้อยละ 73.1 และ 43.8) โดยให้เหตุผลว่าที่ยังมีเพศสัมพันธ์กันอยู่เพราะยังมีความต้องการอยู่ (ร้อยละ 37.1) ยังแข็งแรงอยู่ (ร้อยละ 21.6) เป็นเรื่องธรรมดาแล้วแต่คน (ร้อยละ 18.6) เคยได้ยินมา (ร้อยละ 11.3) อยู่ด้วยกัน ใกล้ชิดกันต้องมีบ้าง (ร้อยละ 1.0) อยากรมีเพื่อน (ร้อยละ 1.0) ปัจจุบันมียาชูกำลังให้รับประทานมากมาย (ร้อยละ 1.0) และรวย (ร้อยละ 1.0) และเมื่อพิจารณาถึงผู้สูงอายุหญิงและผู้สูงอายุชาย พบว่า จะให้เหตุผลที่แตกต่างกันบ้างในบางเหตุผล

ส่วนในผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่นั้น เห็นว่าผู้สูงอายุทั่วไปในปัจจุบันนั้นยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 44.3) ซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุชายมากกว่าผู้สูงอายุหญิง (ร้อยละ 56.2 และร้อยละ 26.9) สำหรับผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงที่ปัจจุบันไม่มีเพศสัมพันธ์แล้วมีความเห็นว่า ผู้สูงอายุทั่วไปนั้นไม่มีเพศสัมพันธ์กันแล้วไม่แตกต่างกัน คือร้อยละ 82.2 และร้อยละ 83.7 โดยให้เหตุผลว่า เป็นเพราะแก่แล้ว เบื่อหน่ายแล้ว คงหมดอารมณ์แล้ว และไม่มีกำลัง

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุที่ปัจจุบันยังคงมีเพศสัมพันธ์และไม่มีเพศสัมพันธ์จะมีความเห็นและให้เหตุผลเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุนั้นแตกต่างกันออกไป ซึ่งรวมทั้งผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงก็มีความคิดเห็นและเหตุผลเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุแตกต่างกันออกไปด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ในการศึกษาครั้งนี้ยังให้ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ปัจจุบันนั้นยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ พบว่า ผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์และไม่มี รวมทั้งผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงให้ความเห็นที่แตกต่างกันออกไป โดยผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ส่วนมากให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์มากที่สุดคือ เป็นเรื่องธรรมชาติ (ร้อยละ 26.1) รองลงมาคือ แล้วแต่ใจคน เป็นเรื่องของเขา (ร้อยละ 21.7) และยังคงแข็งแรงอยู่ (ร้อยละ 12.0) และเมื่อพิจารณาถึงผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิง พบว่า ผู้สูงอายุชายที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ให้เหตุผลว่า เป็นเรื่องธรรมชาติและแล้วแต่ใจคนเป็นเรื่องของเขา (ร้อยละ 24.3)

ปัญหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยยังสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของการมีเพศสัมพันธ์ด้วย ซึ่งในที่นี้จะขอเสนอเฉพาะในกลุ่มของผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่เท่านั้น ซึ่งพบว่าผู้สูงอายุส่วนมากนั้นคิดว่าตนเองนั้นไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ (ร้อยละ 76.1) และในกลุ่มของผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์นั้น พบว่า ผู้สูงอายุชายมีปัญหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าผู้สูงอายุหญิง (ร้อยละ 66.7 และร้อยละ 32.1 ตาม

ลำดับ) และเมื่อพิจารณาถึงปัญหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์นั้น พบว่า ผู้สูงอายุชายส่วนมากจะมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้สึกช้า เสรีจเร็ว อวัยวะเพศไม่ค่อยแข็งตัวเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ส่วนในด้านของผู้สูงอายุหญิงนั้นมีปัญหาเพียงอย่างเดียว คือ รู้สึกเจ็บและหงุดหงิดเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจากผู้หญิงนั้นฮอร์โมนทางเพศจะหมดก่อนผู้สูงอายุชาย ดังนั้นเวลาที่มีเพศสัมพันธ์นั้นจะรู้สึกเจ็บ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศของผู้สูงอายุไทยของศูนย์วิจัยและพัฒนาเพศศาสตร์ศึกษา สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2541)

จากการศึกษาเชิงคุณภาพ ก็พบเช่นเดียวกันว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุของผู้สูงอายุเองจะคิดว่าไม่มีปัญหาอะไรในขณะที่มีเพศสัมพันธ์กันอยู่ แต่อวัยวะเพศนั้นจะไม่แข็งตัวเหมือนตอนหนุ่ม ๆ

ผู้วิจัย : *ยังคงแข็งตัวเหมือนตอนหนุ่มไหมครับ*

ผู้สูงอายุชาย : *มันก็เหมือนเดิม แต่ความแข็งตัวอาจจะน้อยกว่า*

(ผู้สูงอายุชาย อายุ 65 ปี ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่)

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควร มีหน่วย/ศูนย์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาของผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ เพราะจากการศึกษานี้ทำให้ทราบถึงรูปแบบการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุของผู้สูงอายุในเขตชนบท ซึ่งมีสัดส่วนของการยังคงมีเพศสัมพันธ์และความต้องการทางเพศอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อย โดยเฉพาะผู้สูงอายุชายจะพบปัญหาในการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุมากกว่าผู้สูงอายุหญิง ดังนั้นหากมีคลินิกให้คำปรึกษาเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ของผู้สูงอายุในระดับตำบล ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้สูงอายุที่ประสบปัญหานี้ ซึ่งจะต้องเป็นคลินิกที่มีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของผู้สูงอายุ

ต้องมีความสามารถและเชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาแนะนำที่ถูกต้องที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจในตัวเอง มีสุขภาพที่แข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี และมีการปฏิบัติตนในเรื่องเพศอย่างถูกต้อง ก็จะเป็นอานิสงส์แก่ผู้สูงอายุต่อไป ซึ่งในอนาคตจะมีทั้งสัดส่วนและจำนวนเพิ่มมากขึ้น และคงจะหนีไม่พ้นกับปัญหาในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์มากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นหากได้มีการเริ่มต้นเปิดเป็นคลินิกตั้งแต่บัดนี้ไป ก็จะมีพัฒนาการและประสบการณ์ที่จะช่วยผู้สูงอายุที่จะมีจำนวนมากขึ้นต่อไปในอนาคตได้

2. ควรรณรงค์ให้มีการปรับเปลี่ยนความคิดเห็นหรือทัศนคติเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงแก่บุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็น ลูกหลาน ครอบครัว ผู้ดูแล รวมทั้งตัวผู้สูงอายุเองให้เข้าใจ และยอมรับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุ เพราะการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุไม่ใช่เรื่องผิดปกติ เป็นเรื่องธรรมชาติ และไม่ควรมองผู้สูงอายุที่ยังคงมีเพศสัมพันธ์อยู่ในทางลบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุกับสูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองด้วย เนื่องจากสภาพ สังคม เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่และความคิดเห็นของผู้สูงอายุในเขตเมืองจะแตกต่างกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท

2. ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพื่อช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยสูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา สงค์ประเสริฐ. 2538. *ผู้สูงอายุ*. เชียงใหม่ : พงษ์สวัสดิ์การพิมพ์.
- นภาพร ขโยวรรณ และ จอห์น โนเดล. 2539. *รายงานของการสำรวจสภาวะผู้สูงอายุในประเทศไทย*, เอกสารสถาบัน หมายเลข 246/39. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิกร ดุสิตสิน. *มุมมองหนึ่งของปัญหาทางเพศหญิงวัยทอง*. สืบค้นจาก <http://www.waithong.com/consumer/news2.html>. วันที่ 22 ตุลาคม 2552
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาเพศศาสตร์ศึกษา. 2541. *สุขภาพทางเพศของผู้สูงอายุไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Deacon, S., Minichiello, V., & Plummer, D. 1995. Sexuality and older people: revisiting the assumptions. *Educational Gerontology*, 21: 497-513.